

FAMILIA RACOVITZĂ ÎN PICTURA LUI THEODOR AMAN

Dr. Paul REZEANU

În patrimoniul Muzeului de Artă din Craiova se află cinci portrete, reprezentând tot atâtia membri ai familiei Racovitză. Tablourile respective au fost pictate de Theodor Aman și, în mod obișnuit, nu se află în expunerea permanentă a muzeului. Mai mult, unele din ele nu au fost expuse niciodată - chit că a fost vorba de retrospectivile organizate pictorului - și de ele, până acum, nu s-a ocupat nimeni. Faptul acesta ne-a incitat, astfel că, la un moment dat, ne-am oprit privirea mai îndelung asupra lor. Orice informație găsită, despre cei portretizați, am notat-o. Acum, după nu știm câți ani, putem spune că am ajuns la unele concluzii.

Înainte de a le prezenta, mai trebuie să precizăm faptul că, indubitabil, Theodor Aman i-a avut în fața ochilor pe cei portretizați (i-au servit, deci, ca modele), că toate tablourile provin din colecția Alexandru și Aristia Aman - familiile Racovitză și Aman fiind rude apropiate - că, până acum, tablourile n-au fost expuse pentru că nu erau restaurate și că, în afară de cei cinci Racovitză, de la Craiova, mai există un portret reprezentând pe Mihail Racovitză (domn al Moldovei și al Țării Românești pe

la începutul secolului al XVIII-lea), pictat de Aman, la București, în anul 1863, și aflat, în prezent, la Muzeul Brukenthal din Sibiu. Acesta a fost, însă, o comandă a doctorului Carol Davila (în calitate de conducător al Eforiei spitalelor civile din capitală), este un portret monumental și, normal, modelul nu i-a pozat, întrucât era mort de aproape un secol și jumătate. Tabloul a fost comandat pentru spitalul Colțea, al cărui fondator (alături de spătarul Mihail Cantacuzino și Maria Cantacuzino) Mihail Racovitză a fost.

Revenind la cele cinci portrete Racovitză, de la Craiova, începem cu cel al lui **Grigore Racovitză**. Tabloul, ulei pe pânză, 0,730 x 0,600 m., este semnat dreapta sus cu roșu („Th. Aman“) și nedatat. Presupunem, însă - fără să încercăm a argumenta -, că a fost pictat în prima jumătate a anului 1865. Cel reprezentat avea, astfel, la acea dată, 68 ani. El se născuse la 1797 și avea să moară, la Craiova, în anul 1872. Grigore Racovitză a fost cel mai mic fiu, din cei șase (Nicolae, Constantin, Alexandru, Melitie și Iancu) ai lui Mihail Racovitză (la 1810, acesta era mort) cu Maria Soutzo.

Th. Aman.
*Portretul lui
Grigore
Racovitza*

cu un fizic delicat, avea o față încă frumoasă și părul ușor grizonat. A avut, cu Grigore Racovitza, trei copii: Nicolae, Ioan (Jean) și Lucia, căsătorită cu Nicolae Negri. Nu deținem alte date despre ea.

Nicolae (Nicolaus)

Racovitza s-a născut la Craiova, la 1835 și a murit la Roma în anul 1894. A fost însă adus la Craiova și înmormântat în Cimitirul Sineasca. Portretul său, de la Muzeul de Artă Craiova, ulei pe pânză, 0,665 x 0,555 m., semnat cu sepiă pe latura dreaptă („Th. Aman”), este datat 1865. A fost fiul cel mare al lui Grigore și Cleopatra Racovitza (deci descendent din os domnesc), „bărbat cult, prieten al Junimii din Iași. Pianist bun, când nu citea din Eminescu sau Alecsandri, cânta la clavicin...” (Oltenia, Craiova, 1943, p. 366).

El a fost, deci, nepotul lui Ștefan Racovitza, domn al Țării Românești între 1764-1765 (căsătorit cu Teodora Ipsilanti) și strănepot al domnitorului Mihail Racovitza, deja amintit. Grigore Racovitza a fost paharnic, apoi mare postelnic, procuror la Curtea de Apel Craiova între 1836 și 1848 și președinte la Înalta Curte de Casație, la 1862. A trăit, mai toată viața, la Craiova.

Când a fost pictat tabloul, Grigore Racovitza era deja un om bătrân. El purta, pe atunci, favoriți, iar, pe cap, potcap. Din punct de vedere artistic este cel mai bun portret, pictat de Th. Aman, al unui membru al familiei Racovitza.

Soția sa, **Cleopatra Racovitza** (născută Brăiloiu) avea, la data când tabloul a fost pictat (ulei pe pânză, 0,730 x 0,600 m., nesemnat, nedatat) sub cincizeci de ani. Presupunem, deci, că a fost executat în același an, 1865, cu al soțului său. Pare să fi fost o femeie

Th. Aman.
*Portretul
Cleopatrei
Racovitza*

De formație jurist, cu studii la Paris, a fost ministru în cabinetul lui A.G. Golescu din 1870, președinte al Consiliului Județean Dolj între 1876-1880 și primar al Craiovei între anii 1888 - 1890. În ultimii ani de viață s-a stabilit la Paris. A fost căsătorit cu Despa Pepița Racovitză. N-a avut copii. A fost frate cu Jean Racovitză.

Portretul lui Jean Racovitză, ulei pe pânză, 0,730 - 0,600 m., nesemnat, nedatat. Și el, presupunem, că a fost executat de Theodor Aman, ca și cele ale părinților săi, Grigore și Cleopatra, cât și al fratelui său Nicolae, în vara anului 1865. De altfel toate aceste tablouri au, în general, aceeași dimensiune, au aceeași pânză, șasiu și rame.

Th. Aman,
Portretul lui
Jean Racovitză

Jean Racovitză (1843-1865) a fost craiovean. El a fost croul unui duel de răsunset mondial. Astfel, el l-a rânit mortal, în duel, pe celebrul socialist german Ferdinand Lassalle (1825-1864). Dar, de fapt, cum s-au întâmplat lucrurile... „ambii erau îndrăgosiți de frumoasa Elena von Dönniges, fiica unui nobil german de la curtea regelui Max al Bavariei și a unei evreice berlineze. Ea iubea pe Lassalle, cu toată împotrivirea tatălui. În cele din urmă, se logodește cu Racovitză, cu care se cunoștea de copilă. Lassalle, furios, provoacă la duel pe Dönniges. Racovitză, datorită tot acelor uzanțe de cavalerm, care sunt legiuite de un cod afară de lege, se substituie viitorului socru și iese pe teren în locul lui.

Întâlnirea s-a desfășurat pe pământ francez, lângă Geneva, la Carouge, în luminișul din pădurea Alpilor, Crevin, la 28 august 1864. S-a făcut număratoarea pașilor, schimbul de pistoale... Racovitză

Th. Aman,
Portretul lui
Nicolae
Racovitză

a tras lovind pe Lassalle în abdomen. Acesta ripostează și nu lovește, deși foarte bun trăgător... Dus la hotelul Victoria din Geneva, Lassalle moare... la 31 august 1864... Imediat după aceea Elena von Dönniges s-a căsătorit cu Racovitză, care... a fost nevoit să fugă colindând lumea prin Berna, München, Berlin, Corfu, România, pentru a muri de tuberculoză în decembrie 1865, la Bologna. A fost înmormântat la Nisa prin îngrijirea soției..." (Emanoil Hagi-Moscu, București, *Amintirile unui oraș Ziduri vechi. Ființe dispărute*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995, p. 262).

Al cincilea tablou al unui membru al familiei Racovitză, aflat la Muzeul de Artă din Craiova, este **portretul Despei Pepița Racovitză**, ulei pe pânză, 0,720 x 0,600 m., semnat și datat dreapta jos cu roșu-brun: Th. Aman, 1890. Despa Pepița Racovitză (născută la Craiova în 1841 - decedată în 1914, la Territel, în Italia), a fost fiica lui Iancu și Sevasțița (născută Aman) Soculescu și soția lui Nicolae (Nicolaus) Racovitză. A fost o „femeie frumoasă și autoritară. Foarte deșteaptă și foarte citită” (C. Argetoianu, *Pentru cei de mână, amintiri din vremea celor de ieri*, vol. 1, Editura Humanitas, București, 1991, p. 45). „În salonul ei a strâns tot ce avea Craiova mai ales, ca oameni de cultură. Se citea, se făcea muzică, se discuta și uneori se și critica.

Th. Aman
*Portretul
Despei Pepița
Racovitză*

În salonul cu lumânări multe, aprinse în grele candelabre de bronz, vibrau notele muzicii lui Schubert și ale Steluței lui Alecsandri. Apoi câteva versuri... Pe căminul uriaș odihnea o statuie de marmură de Carrara... Grația lui Canova se potrivea atmosferei de la sfârșit de secol... Reviste franceze, alături de „Convorbiri literare” stăteau la îndemâna celor ce voiau să le răsfoiască.” (Despa Teodorescu, *Femei din trecutul Olteniei*, în Oltenia, Craiova, 1943, p. 366).

După moartea soțului, s-a stabilit definitiv la Paris. Este înmormântată în Cimitirul Sinească din Craiova.